

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petik. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za pol leta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Prošnja štajerskiga deželnega odbora.

Čez prošnjo štajerskiga deželnega odbora, katero smo v zadnjem listu Slovenije natisnili „Slovenske novine“ takole sodijo.

Kedar smo to prošnjo *začasnega štajerskega deželnega odbora na ministerstvo* brali, smo se začeli čuditi; — zakaj pa smo se čudili in zakaj da se če dalje bolj čudimo, moramo našim bravcam razložiti.

Odbor je res zvolen od *svobodno zbrane skupšine*; pa ta skupšina je bila vesolni lanski štajerski deželni zbor, in izmed tega zbora se je odbor izvolil; toraj mora tud v namenu lanskega zbora ravnati. Kaj je bil pa sklenil lanski zbor? — Čujte! lanski zbor, je v §. 81. edinoglasno sklenil: „*Štajerska dežela se bo zastran vlade v tri kroge razdelila; in scer v gorno, sredno in spodno štajersko. — K spodnim štajerskim sliši zraven tega dela Graškega in Marburskega kroga, v ktermu Slovenci prebivajo, tud ves dosadašnji Celjski krog.*“ — Tako je bil zbor štajersko deželo razdelil, da bi se *Slovencom enakopravnost priготovila*. Visoko ministerstvo je ta paragraf popolnoma poterdilo; zdaj pa odbor ministerstvo prosi, da bi ne bilo na štajerskim krožnih vlad, ter reče, da bi to zavolj preprirov nevarno bilo.

Ta prošnja se nam ne zdi samo čudna, ampak mi moramo naravno reči, da do te prošnje odbor nobene oblasti ni imel, in scer iz sledečiga vzroka: Če ta odbor, izvoljen od lanskega zbora, pravico ima deželo zagovarjati, tedaj mora tud sklepe lanskega zbora spoštovati, in se po njih ravnati; zato ker on zbor namestuje. Lanski zbor je pa sklenil v 17. §.: „*Ako se stori po nekemu zbornemu sklepu naklep zastran prenarredbe deželne vstave, tedaj se bo črez ta naklep še le v prihodnem zboru oglas dal. Sklep zastran prenarredbe deželne vstave le tedaj velja, kedar dve tretjinki (60) vsih 80 poslancov v nje-ga dovolijo.*“ — Po temu paragrafu ta *časni odbor* nobene oblasti ni imel, imenovano prošnjo v imenu dežele na ministerstvo poslati.

Ako nam bo pa kdo oporekel, da sklepi lanskega zbora ne veljajo, tedaj rečemo, da tud *časni odbor* nič ne velja, ker se je pa tud po sklepu lanskega zbora izvolil. Potemtakim je *časni odbor* sam poderl ravno tisti paragraf, kter je nam Slovincem narodnost varoval, in kterega je visoko ministerstvo poterdilo bilo skoz to, da je štajersko deželo tud v tri kroge razdelilo. —

Vi bote vprašali, kako da se je skleniti moglo, tako prošnjo na ministerstvo poslati? — Toliko Vam vem povedati, da odbornika iz Celjskega kroga v tej seji nista pričujoča bila. Pa zavolj tega se ni treba prestrašiti, zakaj mi smo prepričani, da ne bode visoko ministerstvo na nas Slovence pozabilo.

(Slov. Nov.)

Turška vlada in poljski beguni.

Nad Turčijo so se gromonosni oblaki vili. Kakor se sliši je modrost kabinetov turško pravdo mirno poravnala. Zdaj po raznih časopisih spisi in tirjatve ruske in avstrijske vlade na Turško na svitlo pridejo. Zvijaja

Turčinov se iz njih previditi zamore, torej našim radovednim bravcam sledeče 3 imenitne spise podamo:

1. Pismo rusovskega cara na turškega sultana. *Presvilli in premočni vladar in Padišah Otomanov!*

Ker dobro poznam mnenje Vašega Veličanstva, ne moram dvomiti, kako pot bo Vaše Veličanstvo nastopilo zdaj, ki je kervava vojska, ktera je tako dolgo Oggersko pokončavala, srečno dognana. Hitil sim to Vašem Veličanstvu naznaniti, kterega so se moje armade tak močno vdeležile. Upam, da se bo s tem nova doba pričela, da bo konec terpenja, kterega je prekucijska vertoglavnost v moralnim in političkim svetu na dan poklicala. Vse tiste brezpostavne prekucije, ki so se tako svojeglavno zbudile, so toliko razvalin napravile, toliko terpenja in nadlog rodile, da v nesrečo zakopani narodi zdaj spet sopsti začenjajo, ker se red, zaupanje in varstvo spet vrača.

Madjarski punt ni le samo obstoju avstrijsanske carevine protil, ki je bistveni pogoj političske ravnovege; tim več, ker je bil osredje vsih puntarskih poganjkov cele Evrope, je tudi protil temelj družbenega reda v obče stresti, in drugač ni bilo pomagati, kakor občinski red z oboroženo desno obvarvati.

Tedaj sim bil primoran svojo moč za to porabiti. Rusia se je na Oggersko podala iz tistega namena, zavolj kterega sim lansko leto za svojo dolžnost spoznal, svojo moč Vašem Veličanstvu ponuditi, ko se je Vaše poštovanje v knezovinah na Donavi žalilo, kjer se je ena stranka prizadevala, tiste prekucijske namene vresničiti, ki so se takrat skor po celi Evropi kazale.

Božja previdnost je naše prizadevanje blagodarila. Unkraj Donave, kakor tudi v ravninah na Tisu je Rusia s zatajbo sebe svoj poklic doversila. Nje orožje je v unih krajih spoznanje dobre reči in postavnost obvarvalo.

Pooblastim kneza Radcivil, ki se bo prederznil pričujoče pismo Vašem Veličanstvu izročiti, vam na tanjko na znanje dati, kar se je posledne dni na Oggerskim zgodilo. Mene toliko bolj veseli srečni izid oggerske vojske, ker vstanovljenje reda na Oggerskim gotovo k miru in blagostanju podonavskih knezovin veliko pripomore, ki toliko revolucijskega netila v sebi redijo v tem stanju, v kterem se dandanašni znajdejo. Kolikor bolj važnost njih lege poznam, toliko bolj spoznam modro, terdno in odkrito deržanje pooblastenca Vasiga carstva, ko je Bem z orožjem v roki se v Moldavo vergel z razglašenim namenam, tam vesolno vojsko zbuditi.

Obnašanje otomanskih gosposk na Donavi, ktere so se madjarskim njih zemljo napadajočim trumam proti postavile, je gotovo podstava ozke zveze naših deržav, in mene to ravnanje živo prepriča, da bo Vaše Veličanstvo ministram eno vprašanje priporočilo, ki je meni na sercu. Predmet opravila, ki ga bo moj pooblastenec imel, zadene nektare poljske begune, ki so potem, ko so se velke izdaje nad menoj krivi storili, hudodelno se oggerskega punta vdeležili in Oggersko pokončali.

Z resnično voljo, da se med naju deržavami noben oblak ne dvigne, posebno vrednost na zadovoljno vrvanje te zadeve položim.

Ker upam, da bo razjasnenje gosp. od Titoff od vlade Vašega Veličanstva dobro sprejeto, prosim Vas zagotovljenje mojiga visokega poštovanja in nepremeljive vdanosti sprejeti itd. itd.

V Varšavi 14./26. Augusta 1849.

2. Opomba grofa Stürmer, avstrijskega poslanca v Carigradu na Ali Pašata, ministra zunajnih zadev turškega carstva, v zadevi begunov v Vidnu.

Pera 13. Septembra 1849.

Gospod minister! Od 24. pr. m. tedaj skoz tri tedne sem kar mi je knez Švarcenberg dolžnost naložil, berzno izročenje na otomansko zemljo prišlih puntarjev tirjati, nisim odlašal, to povelje visokemu ministerstvu naznaniti. Jez sim temu naznanilu vse tiste razjasnenja pridal, ktere sim za potrebne spoznal, opiram se na pravico, ki mi jo dajo pogodbe, na zapovedavne okoljšine, ki nam ne puste brez djanja nasutju netila v sosedni deržavi gledati, ki zdaj in zdaj ravno zatert požar spet zbuditi zamore, — jez se vpiram na prid otomanskega carstva, in na nevarnosti, v kterih se znajde, ako te puntarje v svojih deželah obderži, jaz se opiram na prijaznost, ki je do zdaj obe deržavi oklepala in ktere nagon mora pri vsaki prilžnosti obe-ma deržavam v podporo biti. Na to naznanilo nisim odgovora dobil.

Vaša prevzvišenost mi je dala vediti, da bo vladarstvo otomanskega carstva to zadevo neposredno po svojem pooblastencu na Dunaju poravnalo in meni potem naznanilo. Naznanilo me ni dospelo; desiravno sim večkrat zanjga zlo prosil, je bila vonder moja prošnja od dneva do dneva odložena, in ker je poznej zavolj novih puntarskih trum ta reč še več važnosti dobila, sim se prederznil Vašo prevzvišenost opomniti in zagotoviti, da od te reči prihodno stanje obeh carstev odvisi.

Pa tudi zdaj nisim dobil odgovora, k večim ustno zagotovljenje dobre volje z obdolenjem ravnanja avstrijskega vladarstva proti Turčiji v enacih prigodbah in z dolgo versto praznih besed, ki pa niso k nobenemu sklepu peljale, ker so na krivi podlagi stale. Žalostno sredstvo, s kterim visoko vladarstvo svoj namen doseči misli.

Da bi vse storil, kar je v moji moči v tej zadevi, sim njih veličanstvo prosil za osebni pogovor, kar sim tudi dosegel. Tu sim svoje mnenje očitno razodel. Njih veličanstvo ni bilo mojim namenom v nobeni zadevi protivno, tudi tega nisim ne želim in ne pričakoval. Njih veličanstvo mi je dobrovoljen odgovor dalo, in sklenjeno je bilo, to reč od ministrov na tanjko protehtati in se z manoj pogovoriti.

Deset dni je od te dobe preteklo, in jez ne vem, pri čim da sim. Med tem je Rusia z Avstrijo sklenila, izdaje rusovskih podložnikov tirjati, ki se med begunom znajdejo.

Gospod od Titof je za izpelavo te reči pooblastenje dobil, in da bi jo hitreje izpeljal, prinese zadnič en adjutant pismo rusovskega carja na Sultana. Pa tudi g. od Titof dozda ni bil srečniši od mene; nič družiga nismo dosegli, kakor k večim to, da se je ta reč na dolgo in široko vlekla.

Današna dunajska pošta mi prinese povelje, tirjanje ponoviti v dosego namena, in ker je občno mnenje v Avstriji vedno močnejše,

ne smem sledečega tirjanja opustiti, ako se čem zameri odtegniti:

„Vsak odlog deržim zanaprej za odrečene mojimu vladarstvu zadovoljiti, in ako do pojutersnega večera, ko moram estafeta na Dunaj poslati, dovoljenja od otomanske vlade za izročenje begunov ne dobim, prosim mojo daljno vzajemnost za končano deržati.“

Nobeden bolj ne čuti važnost te stopnje kakor jez, pa nasledke bodo tisti nar bolj čutili, ki so jih napravili.

Sprejmite, gospod minister, zagotavljanje mojega poštovanja itd.

Grof Stürmer.

3. Opomba gospoda od Titof na Ali Pašata, ministra zunajnih zadev turškega carstva v zadevi begunov v Vidnu.

Bujukdere, 16./28. Septembra 1849. Gospod minister! Posebni pooblastenec njih Veličanstva Sultana v podonavskih knezovinah gotovo ni opustil, Vaši prevzvišenosti tirjanja naznaniti, ktero mu je njegov rusovski tovarš, gospod G. L. Duhamel, v svoji uradni opombi od 17./29. Augusta priporočil za izročenje tistih Poljcev, katerih imena so opombi pridjani, ker so ti Poljci en oddelek tistih puntarjev, ki so se po zmagi ogerskih vstajnikov pod turško oblast na Valaški meji podali. Njih prevzvišenost Fuad Efendi, ki je v svojem odgovoru na generala Duhamel naznanil, da se morajo imenovani beguni pod skerbno stražo deržati, je tudi njega podučil, da ima dolžnost v zadevi izročenja višja povelja pričakovati.

Ko je gospod general Duhamel to zagotavljanje otomanskega pooblastenca v zadevi begunov do prijetja pričakanih povelj iz Carigrada na znanje dobil, mi je imenovano dopisovanje naznanil, da bi pravično pazljivost otomanskega carstva na to napeljal, in potrebna povelja za dovoljenje na Amedji Efendi postavljenega tirjanja hitro doveršil.

Ker se to tirjanje doveršiti mora, in ker je na tisti pozitivni vzajemnosti, ki že dolgo med Rusio in Turčijo obstoji, vterjeno, za svojo dolžnost spoznam, da se Poljci, ki so podložniki mojega gospoda in carja, naši oblasti izročijo.

Mnogo izgledov, ktere je Turško z lojalno pripravljenostjo dalo, ker je enaka tirjanja dovolilo, kolikorkrat so naše mejne oblasti na evropski ali azijski strani vbežnike ali druge rusovske hudodelnike nazaj tirjale, zadostijo, da smem upati, da se bodo ti ukazi hitro dopolnili. Pa v tej zadevi je še en drug močen nagon, ki ga je Vaša bistroumnost gotovo zapazila. Že od spomladi imam očitni ukaz od carskega dvora to reč ministrom Vašega veličanstva živo priporočiti. Prevelike važnosti je za turško carstvo, da se to tirjanje hitro dopolne, da se ne skaže Turčija slaba ali clo puntarstvo podpirajoča, ktero je narpopred mir knezovin poterlo, Sedmograško in Oggersko pokončavalo; ki bi gotovo tudi pri vsi pazljivosti, Turško v vedni dom zmotnjav spreobrnilo, ako bi puntarji dobro sprejeti bili, ki so vonder toko nevarni miru otomanske deržave, in sosednim oblastim, ki te nevarnosti ne morajo nemarno gledati.

Nadjam se tedaj, da mi bo Vaša prevzvišenost dovoljni odgovor na moje pisanje v zastopnost moje vlade dala in poprimem se te priložnosti Vas, gospod minister, mojega posebnega poštovanja zagotoviti.

od Titof.

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

Ljubljana. Kir je v Ljubljani uk za ranocelnike nehal, je ministerstvo 8 stipendij ustanovilo za tiste, kateri slovenski popolnoma znajo in se zvunaj dežele za ranocelnike izučiti hočejo. Pač čudno se nam zdi, kako ministerstvo zamore izreči, de bode pri-

hodnič vse nizke šole na zdravilstvo vzdignilo, zraven pa vunder za ravno te šole učence vabi. S to napravo je Ljubljancem tudi ves up odzvet, de bojo les vseučiliše dobili.

— Prav z veseljem smo v Novicah brali, de je gospod Dr. Kleeman, sedajni vodja tukajšnih gimnazialnih šol, ministerstvu uka prošnjo predložil, de naj ga pooblasti, odbor v Ljubljani sestaviti za napravo slovenskiga berrila za 4 klase spodniga, in krestomatije za 4 zgornje klase gimnazija. Tamisel je velike hvale vredna, ker le tako, če se zvedeni možje hitro dela lotijo, homo dobili za prihodno leto nove šolske bukve. Mi pristavimo, de je še druga naprava gospoda Drja. Kleemana nas prav razveselila. Znano bo namreč tistim našim bravcam, ki so si v šolah lase belili, de je bilo nekdaš solarjem oestro prepovedano glediše obiskavat. Če se je kaj tačiga od učenca zvedlo, gotova enklja v zadržanju mu je bila plačilo za to prederznost, in večkrat se mu je po tem takim pot k stanu, v katerim se posebno na dobri klas v obnašanju gleda zaperla. Kaj se je zgodilo. Solarji so se skrivoma po galerijah potikali, in kir jim pošteno obiskanje glediša ni blo dovoljeno, so tam priložnost imeli, se prav popačiti. Sedajni vodja je toraj na znanje dal, da vsak učenc zna glediše obiskati, tode nobeden ne sme na galerijo iti. De bi pa za učence potroški za glediše preveliki ne postali, se je on z glediškim vodstvom pogovoril, de bodejo za naprej učenci le polovico uhodvine za pri-tleh (Parterre) plačali, oni bojo vstopne liste pri njemu po ti ponižani ceni dobivali. Marsktiri možje posebno pa svetopetci bodo zoper to napravo velik hrup zagnali, in svojo staro pesem od popačenosti človeškiga serca sopet zagodernjali. Pa ako bi vse po glavi teh gospodov šlo, bi se mogel vsak človek v berlog zakopati. De bi pač hotli ti gospodje spoznati, de vsaka stvar zamore za človeka koristna, pa tudi če jo krivo rabi, strupena postati. Dogodivšina nas uči, de je glediše k omikanju človeštva dokaj pripomoglo, ono rahle občutke zbudi, šege otesuje, k družbenimu življenju privabi in ga ozaljša, ono večkrat v kratkih besedah več pové, kakor dolgo godernjanje moralista. Vsa hvala gre toraj gospodu Kleemanu, de je mladencam to pot se omikati in otesati polajšal. Mi le vošimo, de bi se tudi druge napake ki so se v nase šole vteple, ravno tako odpravile.

Celovec 5. Novembra 1849. „Klagenfurter Zeitung“ Nro. 123 oznani zahvalnico začasnega deželnega poglavarstva, Celovskega mesta in vsih Korošcev sploh c. k. polku Brodskih graničarjev, ki so 1. tega mesca Koroško zapustivši se na svoj mili dom vernili. „Ovi hrabri, mirni, zvesti in priljudni junaki bojo ostali v dobrim, večnim spominu na Koroškim,“ se sliši povsod govoriti. Kako se časi mēnjajo! Lani je jih večidel prebivavcov le stermo in po strani pogledovalo! pogosto se je slišalo: „wilde Horden,“ „Panduren,“ „Räuberknecchte“ itd. Bodi Bogu hvala, da so se tudi Nemci prepričali, da je vse gerda in nesramna laž, kar se po mnogih knjigah in časopisih od tih verlih in hlabrih jugoslavjanov pripoveduje. Z Bogam bratjo mila! ostanite verni caru in svojemu narodu, in ne pozabite na nas borne od ptujega jarma žulene Slovence, živili vsi jugoslavjani, sinovi jedne majke „Slavije slavne“! —

Škoda je samo za nas le ta, da se ove lepe priložnosti, se z našimi brati Serbi bolj soznani, in se z ilirskim jeziku vaditi, nismo mogli, nismo upali poslužiti. Le jednokrat, to je tada, ki je jedan bataljon polka „Nadvojvoda Leopold“ skoz Celovec na Laško marširal, je neki Slovenec se podstopil z jednim prostim vojakom se pogovarjati v priččo nekoga uradnika. Uprašal je tisti Slovenec vojaka: „kako se imajo bratje Serbi v Banatu?“ alj je še dosti junakov doma, da

bojo kos napade grozovitnih Madjarov odbiti? V tih kratkih in nedolžnih besedah je tisti c. k. uradnik — na našo sramoto Slovenec iz Kranja — neki punt ovolal: Er wollte eine Meuterei hervorrufen, er wollte die Soldaten zum Abfalle, zur Desertion verführen“ itd. Strašen hrup je šel po celim mestu na tistega Slovenca, če ravno vse po nedolžno. Le tako si je srotle pomagal in se očistil, da je zgoraj omenjeni govor z vojakom na listic napisal in tistega vohona prisilil, na svojo sramoto besede spodaj pristaviti; „dass nur diess und nicht mehr gesprochen worden sei.“ Po takih prigodbah kdo bi se bil upal, se s Brodskimi graničari pogovarjati? Takih vohonov nikjer ne majnka. —

Od kolere je po celej Koroškej vse tiho, je čisto nehala. Nekteri terdijo, da je še nikolj ni blo ne v Celovcu ne drugod; nekteri pravijo, da se je v c. k. občnej bolešnici le pri kupreni posodbi nekaj zgodilo, drugi pripovedujejo, da so podgane, ktere so ble nastavljeno mišico pojedle, vodo v kuhinji ali v studencu okužile. Zdravniška komisija, ki je kolero tako širokoustno oznanila, od tega clo molči; bi ne škodovalo, ki bi se oglasila. Čudno je vender, da se je kolera samo v Celovcu, in tu le v jednej hiši pokazala, in v nekih dneh clo zibnila. Bog bodi zahvalen po celej Koroškej od kolere ni duha ne sluha. —

Dobili smo une dni pri Janezu Leonu „shodne pridige“ slavnega, neutrudljivega Slovenca, gosp. fajmoštra Matija Vertovca; želno smo jih prebrali in jih vsim Slovincem prav živo priporočimo. Ravno tako smo tudi vidili knjigo za male šole: „Mali Blaže“, ktera je po nakazu šolskega nadzorništva v male šole Lavantinske škofije vpelana. Srečni Slovenci Lavantinske škofije! pri vas se saj počne dani, in kmalo bode prisjalo rumeno sončice tudi pred vaše vrata. Bog živi in plati vse prijatele, in podpiratele slovenskih šol! Alj kaj je pri nas?! stara tema, stari šlendrian, stara napaka! Dro izhajajo od visokega ministra uka za Slovence prav ugodne postave; alj kaj vse to pomaga, se veržejo ad acta. Morebiti da se sada malo na boljši oberne, sada ki se bojo začasni „Schulrätthe“ ustavljali; da bi se le jeden ali dva vlastomila v to šolsko svetovavstvo izvolila, gotovo bit če boljši. Slavjani na Dunaju! pazite, lepo prosimo, na to važno reč! —

Že večkrat se je v Sloveniji in v Novicah kaj bralo od slavyanskega knjigoterztva, p. da se slavyanske knjige ne dobe, da so predrage, da se ne dobe za oznanjeno ceno itd. Knigokupci so bli povabljeni in naprošeni, se ove reči prav živo poprijeti, in „unitis viribus“ dobro prevdariti, kako bi se tej reči naj bolj in naj ložej pomagati moglo; marsikteri sostavk v Sloveniji in v Novicah je kaj prav važnega sprožil; alj žalibože! vse je le blo: bob v steno metati. „Shodni ogovori“ velajo v Ljubljani 40 kr. tukaj v Celovcu 48 kr.; „mali Blaže“ vela v Ljubljani 10 kr.; pri nas pa 15 kr. Za božjo voljo kaj je to? To je tudi jeden najhujših zadržkov našega napredovanja. Naroči si nemške, laške, francozke bukve od ktere kraja hočeš, jih boš dobil po zanamnovanej ceni; kako je pri slavyanskih knjigah? in pri teh tudi ne povsod temuč le pri tistih, ki se v Ljubljani tiskajo. Taka je pri pratikah, podobah itd. Žalostno je za Slovence slišati, kako se slovenski brati v Kranju karajo in kolnejo zavolj preplete sebičnosti in dobičkoslasti nekih posamesnih ljudi! —

Ravno mi Matija Majer piše, da je „Slovenico“ dokončal; bode tri pole (Bögen) velika, in pri Blazniku v nekterih tednih gotova; pri tej priči je on tudi začel spisovati: „Pismar kratki za deželske učilišča (schriftliche Aufsätze). S svojimi prepisi je naš Matija vse dosadajne prekosil; nadjamo se tudi pri vsih 2 knjigah prav kaj izverstnega.

Svečan.

Štajerska dežela.

V Sl. jugu se bere sledeče iz Gradca: V Gradcu bode to leto na vseučilišu in gimnaziju slovenski jezik kakor redni predmet za učence razlagan, vsak učenec si bo moral pričbo čeznj dobit. V „slovenskimu društvu“ pa bode vsaki jezik razlagan. Upamo de bo tukajšna slovenska mladost, iz Hervaškiga, Slavonskiga, iz Vojvodine, Krajnskiga in Koroškiga to razlaganje pridno obiskavala, in se ta sorodni jezik, v katerim je tolikanj književniga blaga raznih znanost s veseljem učila.

Austrijanska dežela.

Dunaj. Stari bankovci po 1 goldinarju so se začeli 1. dan listopada zamenjati. Zastran premenjanja starih bankovcev po enim goldinarju, ko so zdaj med ljudmi, je le to postavljeno:

1) Stari bankovci po enim goldinarji od 1 listopada 1849 do zadniga dne maliga travna 1850 se bodo pri vsih banknih denarnicah na Dunaji, v Pragi, Berni, Lvovu, Lincu, Inšpruk, Gradcu in Terstu zamenjavali in za plačilo prejeli. O svojim času se bo razglasilo, ali in v kterih mestih se imajo ti bankovci, razun imenovanih, še pri družih javnih denarnicah zamenjavati.

2) Od perviga dne veliciga travna 1850 do zadniga dne maliga serpana 1850 se bodo imenovani bankovci samo še pri banknih denarnicah na Dunaju zamenjevali in tudi za plačilo jemali.

3) Kader ta devetmesečni obrok preteče, se je zastran zamenjanja imenovanih bankovcev naravnost na bankno vodstvo obrniti. Do konca obroka za zamenjanje starih bankovcev po enim goldinarji, ki so dozdej med ljudmi se bodo sicer tudi njih polovice in četertine kakor do zdaj pri banknih denarnicah zamenjevale in za plačilo prejemale.

Novo izdani bankovci pa po enim goldinarji se pa bodo samo celi zamenjevali in za plačilo jemali; za posamezne odškodovane bankovce po 1 goldinarji se bo kakor za vse bankovce, prigodkama prikladno odškodovanje izmerilo.

Novi bankovci po enim goldinarju se ne smejo tergati, in za take bankovce ne da narodna banka odškodovanja, kakor ga tudi za take bankovce po 2 goldinarja ne daje. Podoba novih bankovcev je prav lična.

Ogerska in Erdelska dežela.

Vladni časopisi odgernejo zagrinjalo čez obsodbo grofa Ludvika Batthyanya, in velikost njegoviga hudodelstva pred oči stavijo. „Wiener Zeitung“ prinese sledeče razjasnitve, ktire so si bile gotovo iz preiskavnih zapisnikov vojniške sodbe podane:

Kar se je na Ogerskem vojska končala, je vladarstvo težko dolžnost prevzeti morala, svojo pravično roko na krivičnike te nesrečne dogodbe položiti. Naravno je, da so posebno vojvodi med puntarji nar bolj krivi, torej tudi ravnanje z njimi nar ojtrestejše.

Enemu dveh začetnikov tega strašnega gibanja je bila zlomljena palca pred kolena veržena. Domači in tuji časopisi so si prizadevali, resnico njegovega obsojenja zakriti in svojo nezadovoljnost nad to dogodbo oznanovati. Ker smo natakno okoljsine zvedili, zavolj kterih je bilo njegovo obsojenje dopolneno, jih tudi naznaniti hočemo.

Grof Ludovik Bathyany je bil v vrenju tega punta tista glava, ki mu je v začetku moč imena in mogočnost dvignutja, pozneje pa gibanja in djanja dodelila. Scer do konca ni mogel pripomoči, pa le zato, ker se je v puntu pogreznil, in ne zato, ker ga je zapustil. Velikoveč mu je, še potem, ko mu je dereči val močno veslo prelomil, z besedo in djanjem mnogo pripomogel, in s tem več tisuč rojakov v valove za sabo potegnil. On ni samo spremljal, tim več on je vodil ogerski

punt, dokler da je ostal silni požar, in ko ga več voditi ni moral, ga je vonder še spremljal in ga tako dolgo podpiral, dokler je telesno moč imel; bil si je svest svojih nesramnih sredstev in vonder ni od njih odstopil. To je prepričanje, ktero se iz njegovega preiskovanja posneti da.

Posameznosti posebne važnosti iz njegovega celega neprenehane gibanja, ki so bile temelj njegovega obsojenja, so sledeče:

Bil je kriv spoznan velike izdaje zavolj svojevoljnega izdavanja ogerskih banknotov, ker je s tem pripomočke dobil, punt dvigniti.

Bil je kriv spoznan nabere vojakov za puntarsko vojsko brez cesarjevega dovoljenja; po sklepu 23. sept. bi se imelo 200,000 mož na noge postaviti, in že 14. sept. je v to dovolil in vresničenja tega sklepa 26. sept. vojake nabirati zapovedal.

Bil je kriv spoznan poslaništev na republikansko francosko in nemško centralno vlado, kar se mu toliko več zameriti mora, ker je takrat francoska politika v talijanskih zadevah zelo dvomljiva bila, ki bi bila lahko staro jezo Francozov na Avstrijance zbudila, in tako bi se bila dvakrat nevarniši vojska vnela.

Bil je kriv spoznan začetka vojske med Madjari in Horvati, ker proti svoji dolžnosti ni maral za cesarjeve opomine za poravnanje tačasnih zmešnjav, in ker je v veliko nevarnost države vse opustil, kar bi bilo to vojsko odvernilo.

Bil je kriv spoznan vdeležstva, odterganja Ogerskega od celotne države, kakor povelja posebne vojaške naprave Madjarov, veliteljstva v samo madjarskem jeziku, posebne prisega k banderu, v kteri avstrijski cesar še opomnen ni bil, potem pooblastenja ogerskih denarnic, prideržanja brodnine, pripovedbe avstrijskih banknotov in drugih vzajemnost avstrijskih narodov zadevajocih naprav.

Bil je kriv spoznan vdeležstva dunajske vstaje 6. oktobra 1848. Lastnoročno pismo Bathyanya od 17. septembra na Pulskyga priča, da mu je dnarjev ponudil, za pridobitje Dunajskih simpatij za ogersko kraljestvo in madjarski narod. Bathyany sam je obstal, da je nevarnost Pulskyga, Košutovega opravnika dobro previdil.

Spričano je daleč, da je Batthyany, ko je od 5.—6. oktobra iz Dunaja v Oedenburg potoval, v zadnem mestu djal: da ga je veliko veljalo, preden je Dunajčane v svoje mreže vjel, in da je od vmorjenja Latoura takole govoril: „Ali že veš, pesjan grof Latour že visi — zdaj naše akcije na Dunaju boljše stoje.“ Spričano je, da je čez 10,000 gold. v srebru na puntarske imenitnike, kakor na Pulskyga in druge razposlal. Iz tega je sodništvo Bathyanya za krivega spoznalo, da je dnarje za to razposlal, da bi se punt vnel.

Na dalje je bil Batthyany previžan, da je v sredi mesca Oktobra v oborožene verste vstajnikov za prostega konjka stopil, v trumo nekega Vidos-a, pristop, ki za njegovo imenitno stopnjo ni le osebná pomoč za oboroženi napad na obstoječi red, na svojega vladarja in na državno vez, ampak tudi podaljšek njegovega prvega zmislika, namreč vpora proti vladarstvu. Iz tega se tedaj vidi, da je tudi še potem, ko je od ministerstva odstopil, punt podpiral, ko ga več voditi ni mogel.

Tudi je bil kriv spoznan, da je v očitnih časopisih, posebno 19. oktobra v novinah v Pestu izdanih, neko pismo naznanil, v kterem je celo deželo na vstajo zoper cesarja poklical.

Poslednič je bil kriv spoznan, da je v decembru 1848 za poslanca savarenskega okrožja v državni zbor stopil, ki je bil po postavi že davno prepovedan zavolj puntarskega gibanja, ki se je v njem razprostiral.

V take djanja ga je zapeljal njegov častoglad, ako ravno bi ga bila ne le njegova državna dolžnost, ampak tudi in scer posebno njegova obljuba, ki jo je storil, ko je

iz vojaške službe stopil, nikdar sovražniku svojega vladarja pripomoči in koristiti, in slednič njegova ministerska prisega vezala, ktire je tako zelo pozabil, da ni le svoje dolžnosti opustil, tim več v svojo oblast položeno moč v tako strašno vojsko porabil.

Batthyany je tedaj velike izdaje kriv, in scer ne enako enemu, ki nepomenljivo med množico stoji, tim več na čelu naroda, na čelu punta tako dolgo stoječimu, dokler mu dušna moč pripusti, se na verhu vzderžati.

Kjer djanje enega moža tak dalječ dospel, kakor je njegovo, naj nobeden ne misli, da je tak mož po krivem obsojen.

Mi tudi ne mislimo, da se tisti, komur državni red na sercu leži, ne bo upal ga opravičiti. Kdor resnici nalaš oči ne zapre, bo iz tega zvedil, kako prazen da je sum, kterega so javni časopisi zavolj te reči čez vojniško sodništvo okrog trosili.

Te dni je Haynau ukazal, de naj se ustava od 4. marca tudi na Ogerskim v vsih krajih, kir morebiti še ni bila razglašena, razglasi. Neke dni potem pa je Haynau pod kaznijo ukazal, de pri vsih napisih nad vratmi, štacunami itd., ki so do zdaj samo madjarske, se morajo tudi v nemški jezik prestavljeni zraven nabiti. Pač ne vemo kako se ta zapoved z ene dni poprej razglašeno ustavo, v ktiri je od enakopravnosti govor, veže.

Ptuje dežele.

Francoska. 1. dan listopada je prezident Bonaparte svoje dozdejne ministre pred se poklical, in jim odkrito razodel, de imajo svoje službe položiti, ker, če tudi imajo večino narodnega zbora zase, vunder po njegovi misli niso. Vsi ministri so svoje službe položili. Novi ministri bodo sledeči: General d'Hautpaul za vojsko, Rayneval za zvananje, Ferdinand Barrot za notrajne zadeve, Achille Fould za denarstvo, Parien za javni uk, Roucher za pravico, Romain-Desfossés za brodnništvo, Bineau za javne dela, in Dumas za kupčijo. V tej versti ni nobeden za predsednika v ministerstvu zvoljen, kir si je, kakor je govor, sam Bonaparte predsedništvo ohranil. Na to premembo pač nobeden ni mislil, in vsi udje francoskiga zbora so bili pri tej novici nekako vsupnjeni.

Španska. Sliši se, de se bodo španjolci iz Rimskiga kmalo na dom vernili. Posebno Narvaec na temu obstoji, kir je nek kratka prememka v ministerstvu od nekih visocih duhovskih Rimskih gospodov osnovana bila. Tako se bode Narvaec, ktiriga so odriniti hotli, nad njimi maševal.

Gerska. Kir je število begunov, ktiri so na Gersko prišli, že čez 2000, je bila zapoved dana: de nima noben konsul pasoeč begunov za naprej vizirati.

Turška. 21. dan je odšlo iz Viddina na avstrijsko begunov 3171, med ktirimi je blo kakih 60 častnikov. Guyon in zdaj z imenam Murat Paša poturčeni Bem sta si zastonj perzadevala jih nazaj deržati, in posebno Lahi so na ves glas kričali. „Eviva l' Austria.“ Vstalo jih je le kakšnih 700, ki so pa večdel iz Rusko-Poljskiga doma.

Košuth je v Vidinu 16. p. m. razglasil, de naj se beguni ne vernejo nazaj na Avstrijsko, kir je 1) Turški car, komu naj bog dolgo življenje poda, sklenil, nobeniga sovražniku izdati, timuč jih braniti in prav gostoljubno z njimi ravnati. 2) Tisti, ki hočejo še dalje na Turškim ostati, ne bodo samo kakor dozdej jedi in oblačila dobili, temuč znajo tudi vsakdanjo plačilo, ki bode slave in svitlosti cara vredno, zadobiti. Tudi je jim upanje dano, de bodo častniki v ravno tisto stopnjo v Turško armado prestopiti znali, brez de bi bili persiljeni, svojo vero spremeniti, in de se bode tudi za prihodnost poskerbelo.

Nepolitiški del.

Narodno pesmi.

(Nabral v Metliškoj okolici J. Navratil.)

I. Na svatbi o darovanju. *)

Darom, darom darovajte,
Pristopljajte, hišni oca,
Naš'ga ženha **) darovajte.

Lesem lesem, hišna mati,
Pristopljajte, darovajte,
Naš'ga ženha darovajte.

Lesem lesem, ljubi brati itd.
Lesem lesem, ljube sestre itd.
Lesem lesem, ljubi uci itd.
Lesem lesem, ljube ujne itd.
Lesem lesem, ljubi strici itd.
Lesem lesem, ljube strinje itd.
Lesem lesem, ljub' sosedi itd.
Lesem lesem, ljube sosede itd.
Lesem lesem, cela žlahta itd.
Lesem lesem, vsi prijatli, —
Vsi prijatli, prijatlice itd.
Pristopljajte, darovajte
Naš'ga ženha darovajte

Nazadnje pristavijo godci:

Lesem lesem pristopljajte,
Za godce ne pozablajte.

II. Juternica. ')

Petelinček lepo poje,
Bo li skoraj beli dan?

Bog daj, Bog daj dobro jutro,
Ti mlada nevesta.

Snoči si mi doli legla
Ti mlada deklica;
Danes si mi pa vstala,
Ti mlada nevesta!

Snoči si črevlje izzula
Ti mlada deklica;
Danes jih boš pa obula,
Ti mlada nevesta!

Snoči si mi parto ²⁾ snela,
Ti mlada deklica;
Danes boš jalbo ³⁾ pokrila,
Ti mlada nevesta!

Snoči si mi krilo slekla
Ti mlada deklica;
Danes ga boš pa oblekla,
Ti mlada nevesta!

Da bi, Bog daj, da bi, Bog daj,
Mi starše bogala.

Petelinček lepo poje,
Bo li skoraj beli dan?

Bog daj, Bog daj dobro jutro,
Ti mlada nevesta.

Jugoslovanske cvetlice.

(Nabral F. Cegnar.)

11. Dvor.

Dvor se imenuje v pesmih večidel hiša ali stanovanje. Lepih in krasnih hiš je na Srbskem le malo, ne le v vaseh, ampak tudi v mestih ne. Bolj terdno in nekoliko lepša so stanovanja v gorati Bosni in Hercegovini. Po vaseh večkrat več rodovin v enem stanu prebivajoče. Zlo razprostrana soba je, v sredi nje stoji ognjišče. Dimnik se le od časa do časa odpre, da se dim skozi spusti. Na ste-

*) Po stari navadi svatje, večidel iz žlahte, kadar čas za to nastane, ženina ali nevesto z denarji darujejo. To je darovanje o katerem godci zgorajno pesem zakrožijo.

**) Zenih, ženin.

1) Juternico, v kateri je ženin govoreča oseba, pojejo godci drugi dan po svatbi v jutro.

2) Parta, s steklenimi biseri okinčan obroček, ki ga neomožene na kmetih nosijo. Zad visijo na parti po vratu svilni trakovi.

3) Jalba (Haube), ktera beseda po nemščini diši, pokriva le polovico glave. Nosijo jo samo omožene.

nah visijo zaklane koze, ovni, voli, prasci i. t. d., da se na tako vižo nakadijo. V takih sobah tujce ali druge goste prenočijo, kim z slamo ali z senom posteljejo. Okrog dvora je razun skednov in drugih shramb veliko kočic, v katerih zakonski in drugi spijo, ki se pa nikoli ne zakurijo. V tih spavnicah vsak z leseno ključavnico in lesenim ključem svoje blago, obleko in orožje zapre. Znotraj so okinčane z cveticami, sadjem in v versto nastavljenimi orehi. Pesniki dvore večidel bele imenujejo, desiravno se od dima zlo nakadeni: pa pesnikom se kaj tacega po nikakem ne mora zameriti. Enega iz rodovine zvolijo, da čez celi dvor gospodari, in sicer nar bolj najdenega. Njega vsak čisto vboga. Ako so gosti v dvoru, ostane on pri njih, in skerb, da jim ničesar ne manjka. Vsako leto celi rodovini račun da od gospodarstva. Ženske skerbijo za vodo, za kruh, za jed; kolikor jim časa ostane, ga porabijo pri preslici, tkanju, barvanju i. t. d. Sočivje, cvetlice, buče v vertu tudi ženske oskerbljujejo. V gorati Bosni in Hercegovini imajo hleve za volje in konje pri tleh, koze in ovce pa nad njimi v prvem nadstropju, kamor široke stopnice peljejo. Prascev zavolj Turkov tam nimajo. Slamo in seno v svile spravijo, ki so na pol v zemlji in na pol nad zemljo.

V mestih, kjer kristjani in Turki skupej stanujo, so dvori po turski šegi neredno napravljeni, znotraj prav snažni, prostorni in kakor je v jutrovih deželah navadno, lepo okinčani, sobe pobarvane in po tleh z suknjem pogrnjene, na stenah visijo lepe podobe svetnikov. Celo stanovanje je od znotraj kaj prijetno in priljudno. Kuhinsko posodo imajo večidel bakreno. Postlje imajo čez dan zaperte in jih le na večer odprejo, ko se spati vležejo. Skorej v vsakem dvoru, kristjanskem ali turskem je ena soba za kopanje.

Imenitniki stanujejo v tako imenovanih turnih. Ti turni so okrogli ali štirvoglati in imajo od 4 do 9 nadstropjev; torej jih pesniki visoke in tanke imenujejo. V širokejših so pri tleh hlevi za konje in lovske pse. Zgorej je kuhinja; nad njo služabniki prebivajo, potem so družinske izbe; nar visje so navadno deklice. Pod streho imajo golobi mlade. Ker so ti turni pobeljeni, jih pesmi po pravici bele imenujejo. Nar več se jih najde v bosnanskih mestih in v Hercegovini, posebno v Trebinji, ker ima skor vsaka turska in kristjanska rodovina svojega; tudi v Črni gori jih je mnogo, manj pa na Srbskem.

12. Igre.

Nar ljubše igre Serbov, Bosnijakov in Črnogorcev so: ruvanje, skakanje, letanje, kamnolucanje in strelanje: Črnogorci so tako izučeni strelci, da večkrat brat bratu iz glave jace strela, in tudi zadene. Igra s klasjem igrajo mladenči in deklice na njivah. Nar popred se cela družba presteje. Potem vzame eden na pol toliko klasov v roko, kolikor je oseb pričujočih, in mladenči primejo na eni strani, deklice pa na drugi; vsaka za en klas.

Un klasje spusti, in lista dva, ki za en klas deržita, se morata poljubiti. Igra s kapami je na Srbskem doma. Mladenči se v dolg kolobar vstopijo. Eden svojo kapo v sredo kolobarja dene in jo napadov drugih tovaršev varje. Ako jo kdo z nogo na stran sune, ali se lastnika dotakne, jo drugi dalje iz kolobarja zaženejo, in lastnik mora ponj iti in jo tako dolgo z novega braniti, da se ga kdo dotakne, ki potem namest njega v kolobar gre.

Tudi se poskušajo v jahanju in v metanju kratkih pale raz konja. Ples na vervi jih zlo veseli, in veliko je v tem zlo zučenih.

Kart ne poznajo, špano pa radi vlečejo. Družbene igre, kakor skrivanje perstanov i. t. d. so tu in tam v navadi. Zimska večera se posebno radujejo z besodovanjem, pripovedbami, pitjem kave in tobaka. Pipo neizrečeno ljubijo. Neko krivo vero imajo, da pred vsakim bojem pipo zažgejo.

13. Kolo.

Kolo se imenuje nar imenitniši narodni ples Serbov. Plesavci in plesavke se v krog (kolo) vstopijo, eden družega za pas derže, in plešejo v polokrogu; predplesavec jih vodi, in takt daja. Pleše se kolo pod milim nebom na zelenih tratah med visokimi drevesi, včasih clo po snegu. V sredi kolobarja je godba. Ples je priljuden in lahek in le včasih bolj biter. Veržice iz srebrnih denarjev in steklenih biserov, ki jih deklice na vratu nosijo, s

premikanjem godbi enako žvenkajo. Pri tem plesu se nar bolj male pesmice pojejo. Med petjem je godba tiho. Tudi kaka smešna in salna se zraven sliši. Včasih se tudi druge igre v ples vpletejo. Pleše se kolo v praznikih, pri ljudskih zborih pred cerkvami, pri ženitbah in rodovinskih svečanostih. Tudi v Bosni in na Savi in Drini ležečih krajih kolo plešejo; v gorati Hercegovini in Črnigori se malokje ta navada najde, v teh krajih bolj junaške pesmi ljubijo.

Kolo pa ni jedini narodni ples med Serbi. Na Savi in Donavi je še en drug, kega pa sami mladenči plešejo in se torej monaška igra imenuje. Ta ples je uren, vsak ud plesavca se naglo in treseče giblje; kdor nar dalj pleše, se imenuje zmagavec. Turki prav radi k plesu pridejo in gledajo, in nalaš na to zučene fante saboj pripeljejo. Sami pa ne plešejo, ker se jim nespodobno zdi. Tudi prav radi pesmi in povesti od klatovitezov poslušajo.

Zmes.

* Novim cesarskim šestim se na Pruskim tak slabo godi, da je joj. Pruska vlada te sreberne begune nevsmileno preganja. Šlezki poglavar je že davnej prebivavce šlezkiga opomnil de naj se škode vanajo, in de naj nikar avstrijske šestice za dva pruska groša ne zmenjajo. Zadnič je bila še ta postava dana, de bode vsak, ktir take šestice čez granico prinese kaznovan.

Zraven zgube tega dnarja bo moral še dvakrat tolikanj v pruskim dnarju plačat. Pač za zjokati se je nad temi reveži, če pomislimo, kako dobro se njih bratom ki so v deželi ostali godi. Leti, de si tudi so puhle baže, se zdaj v skrinjah bogatincev med svojimi strici in tetami namreč med tolarji in peticami bahajo, nemisleč na oestro osodo svojih pobegnenih bratov. Pa prav se tim begunam godi, saj je že Gothe zapel:

„Warum willst du immer in die Ferne schweifen,
„Sieh, das Schöne liegt so nah.“

Razjasnenje opombe

gospod Malavašiča zastran „Kolednika.“

Vrednik praviga Slovenca g. Malavašič pristavi k nekimu sostavku v 45. listu svojiga lista opombo, de za leto 1850 napovedani kolednik bo tudi letos in mende vselej samo v oblubi ostal. — Če se kakšna knjižica na gotovi čas napove, je tudi dolžnost tistiga, ki jo v red deva, jo do tiste dobe dogotoviti. Gospod Malavašič se je vredništva „kolednika“ lotil, zdaj pa nam pove de je bil kolednik le prazna obluba. Kir on s to odpovedjo tudi mene natolcuje, in kir bi marskdo misliti vtegnil de sim tudi jest kriv de kolednik na svitlo ne pride, hočem ravnaje g. Malavašiča nekoliko razkriti. Že lani je bil kolednik za novo leto napovedan. Zadržik lanjskiga leta sim oglasil v Dokladi Novic št. 51. — Novo leto je preteklo, in za prihodno leto je bila reč odložena. Jest sim dokončal prav lične kamnotise za kolednika, g. Potočnik je zanj pratiko zložil, in g. Malavašič je na moje naganjanje zmiraj rekel, de ima vse pripravljeno. Pa namesto de bi meni kaj v natis dal, je začel sostavke ktiri so mu bili le za kolednika dani, v „Pravimu Slovincu“ na svitlo dajati, in kir sim mu to nepošteno ravnaje očital, je odgovoril de to nič ne de, kir takole bravec za prihodniga „kolednika“ privabiti hoče. Pri tem odlaganju je zadni čas novoletno knjižico natisniti prišel, in še le pozno na moje ponovljene tirjanje mi g. Malavašič neke spiske nazaj da, brez de bili za natis pripravljeni.

Vred devanje teh spisov in potrebne prilade se ne dajo na hip dokončati, in kir ni mogoče še za letas kaj popolniga dokončati, sim primoran to delo opustiti, in k temu narejene priprave so bile torej v mojo škodo čisto zastonj. Častiti bravci bojo iz tega resničniga razglaša sami lahko razsodili, kdo de je kriv de kolednik za prihodnji leto 1850 ne pride na svitlo.

Ljubljana 7. listopada 1849.

Jožef Blaznik.

Popravek.

V poslednjem listu se je v pesmi Milko in Milka po verstici

Obertiti obraz svoj;

slededa versta izpustila:

„Desiravno gledati ga.“